

A gémeskúttól a csáposkútig ©

1. rész

Gémeskút

Az egyik, ókor óta ma is használt vízkiemelő szerkezetet nevezik gémeskútnak.

Működése a fizika kétkarú emelőjének elvén alapul.

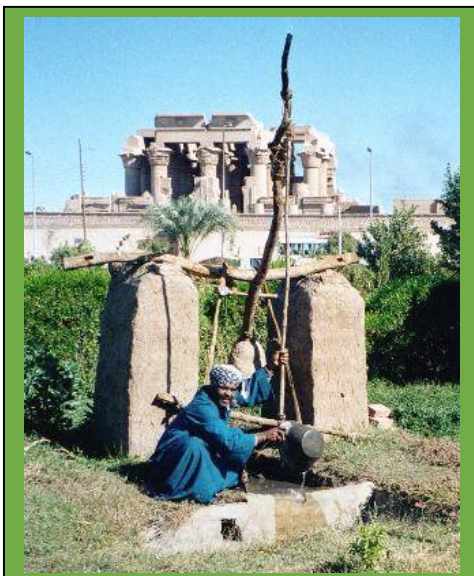
A földbe ásnak egy ágasfát.

A villára egy vastengelyt szerelnek.

Ezen a tengelyen forog az emelő gém, amelyet több helyen ostornak vagy sudárnak neveznek.

Ennek a kútnakna fölé magasodó végére erősítik a vödörtartó rudat, melynek kovácsoltvas alkatrészére az ún. kulcsra rögzítik a vödört.

A gém másik részére a teher kiegyensúlyozására követ vagy fatuskót (koloncot) szerelnek.

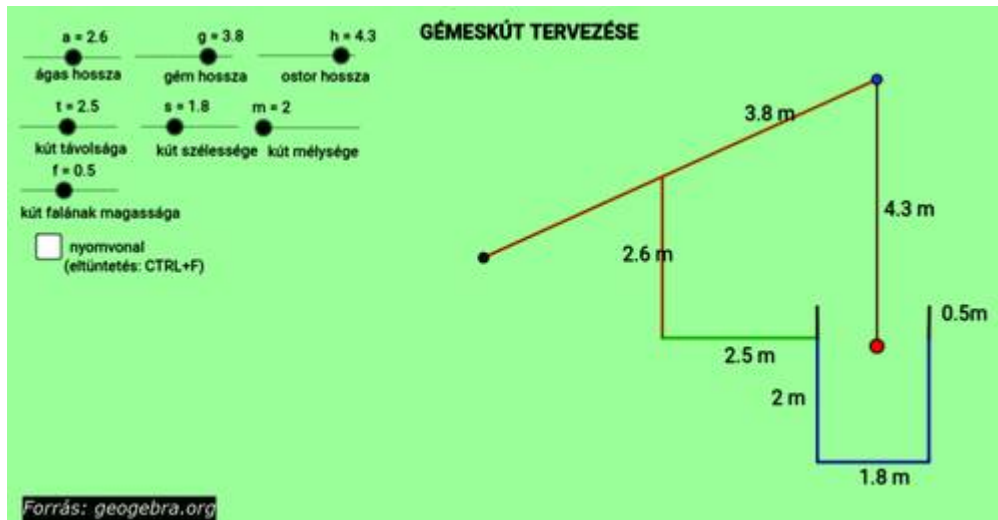
A Közel-Keleten használták először, ahol nemcsak a talajból, hanem folyókból is nyertek ily módon vizet, már 2000 évvel időszámításunk előtt.

Arab neve: sadūf (شادوف, *šādūf*)

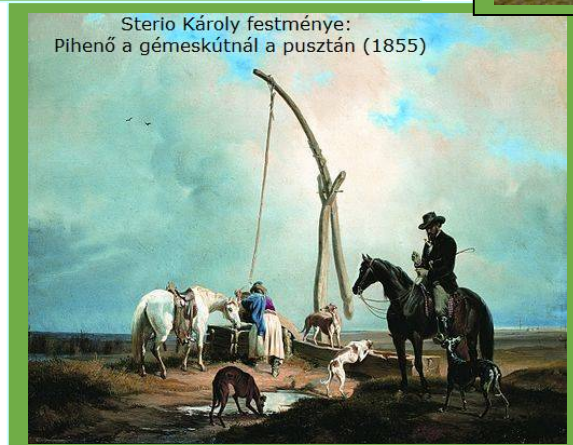
Magyar nyelvterületen több neve is ismert.

A Dunántúl nyugati és déli részén csigáskútnak, Erdélyben komponáskútnak, Eger környékén pucakútnak hívják.

Hazánkban a török megszállás évei idején terjedt el. A motoros szivattyúk elterjedéséig a legnépszerűbb víznyerő eszköznek számított.

Mérete attól függ, hogy milyen mélyről kell kiemelni a vizet.

A gémeskút mint kommunikációs, hírközlő eszköz

A sík vidékeken a gém helyzetének állásával tájékoztatták a látótávolságra lévő pásztorokat, gulyásokat az etetés, itatás, a déli étkezés idejéről. A bujdosó rablók (betyárok) ilyen módon adtak információkat egymásnak. A legenda szerint a híres betyár, Rózsa Sándor is így mozgósította csapatát az alföldi tanyavilágban.

Összeállította: Kiss Miklós

Olvasószerkesztők: Domonkos László, Károlyi András, Németh Ferenc

Források: Magyar Néprajzi Lexikon — Wikipedia.org — Wikipand.com — Geogebra.org

Támogatóink:

DUNA-KÚT Kft. — BAKONYKARSZT Zrt. — BÁCSVÍZ Zrt. — PANNON-VÍZ Zrt. — Szegedi Vízmű Zrt. — ZALAVÍZ ZRT.